

УДК 339.13.017:338.439.52

СТАНОВЛЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ОПТОВИХ РИНКІВ

І.Г.Гуров, аспірант

Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто питання розвитку та функціонування оптових ринків в умовах економіки ринкового типу. Проведено аналіз сучасного стану оптових ринків в Миколаївській області.

В статье рассмотрены вопросы развития и функционирования оптовых рынков в условиях экономики рыночного типа. Проведен анализ нынешнего состояния оптовых рынков в Николаевской области.

Сучасний стан ринку сільськогосподарської продукції та про-

довольства характеризується досить повільним формуванням ринкової схеми просування продукції до споживача, яка була б здатна забезпечити скорочення втрат продукції, поліпшити її якість та сприяти формуванню доступних ринкових цін.

Нині в ланцюгу “виробник — оптовик — роздрібний продавець — споживач”, який лише формується, відсутні тривалі і стабільні зв'язки, не впроваджено контрактний механізм. Поява на ринку сільськогосподарської продукції неорганізованих посередницьких структур, багаторазовий перепродаж товарів цими структурами призводить до завищення роздрібних цін, часто погіршується якість продукції. Торгівля в основному ґрунтується на особистих контактах учасників ринку, часто переважають бартерні форми розрахунку.

У більшості товаровиробників відсутні навички та вміння знаходити вигідні умови для реалізації своєї продукції. Вони ще більше ускладнюються внаслідок того, що не створена мережа посередницьких структур, які б сприяли впровадженню механізму реалізації сільськогосподарської продукції та продовольства, що гарантувало б усім його учасникам на конкурентній основі збут продукції за вигідною ціною. Відсутня ринкова інформація.

Для вирішення цих проблем важливе значення має формування збалансованої ринкової інфраструктури, зменшення так званої посередницької маржі та ціни на сільськогосподарську продукцію. Інфраструктура перетворюється на системоутворюючий елемент, навколо якого відповідним чином формуються всі інші.

Вивченню проблеми інфраструктурного забезпечення аграрного сектора економіки присвячено наукові праці В.Войтинського, Ю.Коваленка, П.Саблука, М.Лобаса, О.Шпичака, Е.Райлина та інших. В основу їх досліджень покладено питання визначення основних елементів інфраструктури й окремі положення механізму їх функціонування. Однак у працях вітчизняних і зарубіжних вчених відсутній комплексний підхід до формування та функціонування інфраструктури як самоутворюючого елемента ринкової системи. Тому ці питання, на наш погляд, потребують подальшого визначення [1, 2, 3].

Метою даної роботи є вивчення питання формування та функціонування оптових продовольчих ринків в Миколаївській області.

В Україні основні напрямки створення та функціонування оптових продовольчих ринків визначено постановою Кабінету Міністрів України від 9.06.1999 р. №997 “Про оптові продовольчі ринки” [4]. У вказаному документі обґрунтовано необхідність створення оптових продовольчих ринків (ОПР), сформульовано мету, основні завдання, функції та принципи їх діяльності; викладено організаційно-правові форми ОПР, принципи фінансового забезпечення їх діяльності, інформаційне обслуговування учасників торгівлі.

На виконання цієї Постанови в Миколаївській області створено 9 оптових продовольчих ринків, в т.ч. 2 обласних і 7 районних, а також 5 оптово-плодоовочевих ринків, з яких 2 обласних і 3 районних. В області торгівлею на оптових ринках займається значна кількість підприємств (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість підприємств (юридичних осіб), що здійснюють торгівлю на оптових ринках Миколаївської області (одиниць)

Регіони	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2004 р. в % до 2001 р.
Миколаївська область	1455	1600	1910	2120	145,7
м.Миколаїв	1209	1337	1659	1847	152,8
м.Вознесенськ	35	34	43	50	142,9
м.Очаків	6	9	9	8	133,3
м.Первомайськ	43	34	31	36	83,7
м.Южноукраїнськ	22	28	27	25	113,6
Сільські райони області	140	158	141	153	109,3

З даних таблиці 1 видно, що кількість підприємств, які здійснюють оптову торгівлю, із року в рік збільшується, і цей ріст по області в 2004 році у порівнянні до 2001 року склав 145,7%. Збільшення кількості оптових підприємств відбувається в основному в м.Миколаєві. В той же час в інших містах і райцентрах цей ріст дещо менший.

Підприємства оптової торгівлі проводять значну роботу по

забезпеченню населення необхідними товарами та продуктами харчування. Загальний обіг і оптовий товарообіг підприємств оптової торгівлі наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

**Загальний і оптовий товарообіг підприємств оптової торгівлі
Николаївської області за формами власності та групами товарів (тис. грн.)**

	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2004 р. у % до 2001 р.
Загальний товарообіг	3246596	4679541	6562353	10577064	325,8
Оптовий товарообіг	2946153	4280777	5937144	9556333	324,4
Питома вага оптового товарообігу	90,7	91,5	90,5	90,3	-
За формами власності:					
приватна	2939001	4269616	5917008	9527958	324,2
державна	487	3293	6836	18319	3761,6
комунальна	6664	7866	13299	10055	150,9
Розподіл по товарних групах:					
продукція виробничо-технічного призначення	1824654	3037372	4286382	7612667	417,2
споживчі товари:	1121499	1243404	1650761	1943666	173,3
з них продовольчі товари	807998	887134	1250301	1526714	189
Питома вага продовольчих товарів до споживчих товарів	72	71,3	75,7	78,5	-

З даних таблиці 2 видно, що оптовий товарообіг має значну вагу в загальному торговому обороті, і в 2004 році склав 90,3% (або 9556,3 млн. грн.), що на 324% більше, ніж в 2001 році. Левова частка оптового товарообігу зосереджена у підприємствах приватної власності, а підприємствам державної та комунальної власності належить менше 1%. Основна частка (98,6%) оптового товарообігу забезпечувалась 922 підприємствами (43,5%) від їх загальної кількості. Всього в 2004 році зафіксовано 15 підприємств, у яких річний товарообіг становив від 100 до 500 млн. грн., 25 підприємств - від 50 до 100 млн. грн. В той же час 2/3 підприємств мають оптовий товарообіг до 1 млн. грн. У 2004 році

обсяг оптового товарообігу в середньому на одне підприємство становив 4508 тис. грн. Продукція виробничо-технічного призначення протягом 2001-2004 років була основним джерелом формування оптового товарообігу області, продаж якої за 2004 рік становив 7612,7 млн. грн. (79,6%), споживчих товарів реалізовано на суму 1943,6 млн. грн. (20,4%), з них продовольчих товарів — 1526,7 млн. грн. (16%), непродовольчих — 406,9 млн. грн. Питома вага продовольчих товарів по відношенню до споживчих щорічно збільшується і в 2004 році становила 78,5%.

Підприємства Миколаєва є основними оптовими постачальниками на території області — їх оптовий товарообіг у 2004 році склав 8407,6 млн. грн. або 88% загальнообласного показника. Оптовий товарообіг підприємств Жовтневого району склав 6,5%, міст Первомайська та Вознесенська — 1,8% та 1,2% відповідно, частки обороту підприємств інших міст і районів не перевищили 0,5%.

Результати фінансово-економічної діяльності підприємств оптових ринків дають основу для прийняття рішень про збільшення оптового товарообігу підприємствами сільських районів, які найбільш наближені до сільських товаровиробників, що дасть можливість більше закуповувати продовольчих товарів та поліпшувати ситуацію на ринку, особливо плодоовочевої та тваринницької продукції.

Для ефективного функціонування оптових ринків доцільно використовувати базу існуючих підприємств оптової торгівлі різних форм власності (плодоовочеві бази, холодильники тощо). На оптових ринках можуть працювати павільйони сезонної торгівлі сільськогосподарською продукцією нетривалого періоду вирощування та зберігання, передусім ягодами та овочами. Ефективне функціонування оптових ринків буде сприяти завчасному формуванню замовлень виробництву з боку споживачів і гарантувати виробникам реалізацію основної частини продукції, що виробляється. Діяльність оптових продовольчих ринків проводиться за принципом самокупності. Фінансування розвитку ОПР має здійснюватись в основному за рахунок недержавних джерел. Органи виконавчої

влади та місцевого самоврядування повинні сприяти залученню інвестицій, а також вільних коштів населення.

Також для забезпечення ефективної діяльності оптових продовольчих ринків потрібна всебічна підтримка органами виконавчої влади. Ця підтримка зводиться до:

- розробки, затвердження та контролю за реалізацією заходів щодо створення й функціонування оптових продовольчих ринків;
- розробки і контролю за виконанням правил торгівлі, ветеринарних і санітарних правил, інших нормативно-правових документів, що регламентують їх діяльність;
- сприяння виділенню земельних ділянок під нові продовольчі ринки;
- наданню організаційно-технічної та непрямой фінансової допомоги у створенні та функціонуванні оптових продовольчих ринків;
- організації реклами по телебаченню, радіо, у місцевій пресі;
- стимулюванню реалізації на оптових ринках продукції вітчизняного виробництва.

Важливе значення має організація ефективної системи інформаційного забезпечення функціонування оптових ринків, яка б включала збір та розповсюдження комерційної інформації, банки даних для оперативного управління процесом руху товарів на основі комп'ютерної техніки. Вважаємо доцільним прийняття державного стандарту на комерційну інформацію, яка повинна бути загальнодоступною та якісною.

Таким чином, визначений механізм функціонування оптового продовольчого ринку дозволяє стати йому активним чинником діяльності та допомогою сільськогосподарському товаровиробнику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шпичак О.М. Ціни, витрати, прибутки агро виробництва та інфраструктура ринків. - К.: ІАЕ, 2000.
2. Ринок продовольства: проблеми формування і розвитку / За ред. П.Т. Саблука, В.І. Бойка, М.Г. Лобаса. - К.: УкрІНТЕІ, 1993.
3. Коваленко Ю.С. Сільськогосподарське підприємство в ринковому середовищі. - К.: ІЕА УААН, 2000.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 9.06.1999 р. №997 "Про оптові продовольчі ринки".